

Nr 53*Utlåtande i anledning av väckta motioner om en intensifierad hemsamaritverksamhet.*

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 502 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 586 av herr *Hedlund m. fl.* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning om vilka åtgärder som kan bli erforderliga för en intensifierad hemsamaritverksamhet samt en kartläggning av det framtida behovet av hemvård åt åldringar i enlighet med motionens syfte.

I motionerna anföres, att en hemsamarit har till uppgift att hjälpa särskilt de gamla kontinuerligt och efter uppgjort program. Ofta är hjälp av hemsamarit enda möjligheten för många gamla att få kvarstanna i sitt hem och ej nödgas flytta till ett ålderdomshem eller dylikt. Antalet åldringar ökar ständigt, varför en allsidig kartläggning på området är angelägen för att uppkommande vårdproblem skall kunna mötas på ett tillfredsställande sätt. Varje åldring som så önskar bör beredas möjlighet att få stanna i sitt hem, och ålderdomshemmen bör i större utsträckning reserveras för dem som är i behov av ständig tillsyn och vård.

Hemsamaritverksamheten bör emellertid byggas ut så att i vissa fall även de ensamstående familjeförsörjarna kan bistås. Det vore synnerligen önskvärt om hemsamaritverksamheten kunde samordnas med t. ex. de kommunala daghemmen. Det finns en stor arbetskraftsreserv bland gifta hemarbetande kvinnor, och bland dem bör rekryteringen av hemsamariter i första hand ske. Det är emellertid nödvändigt att organisationen ute i kommunerna får en fastare och mer meningsfull utformning. Alla möjligheter bör prövas för att intensifiera hemsamaritverksamheten i dess helhet.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 586.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför, att utbildningen av hemsamariter, vilken påbörjades år 1950, våren 1962 omfattade ca 2 700 hemsamariter i ca 300 kommuner. Utbildningen skall ske efter en kursplan, som utarbetats i samarbete mellan styrelsen, medicinalstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning. Avsikten är att förmå Svenska röda korset att bedriva sin utbildning av hemsamariter efter samma plan.

Systemet att hemsamaritverksamheten skulle omfatta även hjälp åt daghem praktiseras redan på flera orter. I några större städer har dessutom planerats utbildning av barnvårdarinnor, vilka skulle enbart ha till upp-

Bihang till riksdagens protokoll 1962. 11 saml. Nr 53

gift att tillse och vårda sjuka barn. Denna utbildning är ännu av ringa omfattning men utökad verksamhet är under planering.

Överstyrelsen för yrkesutbildning förklarar sig icke ha någon erinran att göra mot de i motionerna framförda förslagen. Styrelsen erinrar om att den jämte medicinalstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen fått i uppdrag att gemensamt vidtaga åtgärder i syfte att avlasta arbetsuppgifter från sjuk-sköterskorna. En kommitté har tillsatts, vilken torde komma att upptaga vissa i motionerna berörda frågor. En kartläggning av det framtida behovet av hemvård måste bli av stor betydelse. Styrelsen omnämner vidare den ovannämnda enhetliga kursplanen.

Överstyrelsen säger sig positivt bedöma vad i motionerna anförts och vill erinra om det utredningsarbete som redan pågår.

Utskottet

I motionerna hemställs om en utredning beträffande åtgärder för en intensifierad hemsamaritverksamhet och om en kartläggning av det framtida behovet av hemvård åt åldringar.

Utskottet delar helt motionärernas mening att det är en angelägen uppgift för samhället att tillse att åldringar som så önskar beredes möjlighet att bo kvar i sina hem och att även ensamstående familjeförsörjare skall kunna erhålla hjälp med barntillsyn. I detta arbete kommer i blickpunkten framför allt frågorna om utbildning och rekrytering av arbetskraft, därvid bl. a. möjligheterna att anlita hemmavarande gifta kvinnor och andra som icke är yrkessysselsatta utom hemmet men önskar erhålla sådant arbete.

Hemsamariternas arbetsuppgifter är i viss mån olika på skilda orter. Sålunda arbetar de på vissa orter endast med hemsjukvård medan de på andra platser utför hemhjälp över huvud taget för åldringar.

Hemsamaritutbildningen har hittills till den del så varit möjligt ägt rum vid yrkesskolorna men till större delen vid fristående kurser. Centrala ämbetsverk för utbildningen är överstyrelsen för yrkesutbildning samt arbetsmarknadsstyrelsen. Den sistnämnda är i allmänhet initiativtagare till kurserna som drives i samarbete med kommuner och organisationer, främst Röda korset. Där utbildningen kunnat förläggas till yrkesskolorna har dessa i allmänhet åtagit sig vissa kostnader och i övrigt erhållit statliga bidrag för avlönande av lärare varjämte ofta betydande bidrag erhållits från arbetsmarknadsstyrelsen. I vissa fall har styrelsen helt bekostat kurser, medan eleverna kunnat erhålla statligt omskolningsbidrag.

Utbildningen började år 1950, och under perioden 1950—1960 utbildades sammanlagt omkring 3 500 elever. En kraftig expansion har emellertid skett, och enbart under våren 1962 beräknas 2 700 ha blivit utbildade. Utbildning förekommer nu i omkring 300 av rikets drygt 800 kommuner. En ny kursplan har vidare utarbetats av en för hithörande frågor bildad ar-

betsgrupp, bestående av representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och medicinalstyrelsen och innebärande bl. a. att undervisningen skulle omfatta 132 timmar. I tidigare utfärdad normalplan angavs att en kurs borde omfatta 78 timmar men att detta timal kunde såväl över- som underskridas. Det må nämnas att i Stockholm nu gives kurser för hemhjälp om 78—90 timmar och att kurser för hemsamariter på 200 timmar förekommit. Den ovannämnda kursplanen avses bli enhetlig för all kursverksamhet — även Röda korsets.

Kommunerna deltagar alltid i planeringen av kurserna och har också ansvaret för att de utbildade erhåller anställning i kommunen. Arbetsmarknadsstyrelsen har i en skrivelse till länsarbetsnämnderna framhållit att stora ansträngningar bör göras för att ordna ytterligare kurser och erbjudit sig bistå härmed. Av visst intresse i detta sammanhang torde också vara att den s. k. samsamaritgruppen för främjande av rationaliseringsåtgärder inom sjukvården nyligen avgivit en rapport beträffande centraliserad och samordnad hemsjukvård, därvid vissa rekommendationer lämnats sjukvårdens huvudmän i syfte att stimulera intresset för hemsjukvård samt de frågor som har samband med sådan vård belysts.

Vad beträffar de i motionerna berörda frågorna om en kartläggning av förhållandena på förevarande område får utskottet erinra om att utskottet i sitt utlåtande nr 28 vid 1960 års riksdag beträffande motioner om åldringsvården förordade en översyn och kartläggning av åldringarnas vårdbehov och vårdmöjligheter. Kungl. Maj:t har uppdragit åt socialpolitiska kommittén att verkställa sådan översyn och kartläggning, och utskottet har erfarit att arbetet härmed nu fortskridit så långt att primärmaterialet är insamlat och sedan en tid tillbaka föremål för intensiv bearbetning av ett antal experter. Det ingår självfallet också i arbetsuppgifterna för arbetsmarknadsstyrelsens prognosavdelning att följa utvecklingen även på detta område och göra prognoser för behovet av bl. a. hemsamariter. Sådana prognoser ligger f. ö. till grund för planeringen av kursverksamheten.

I motionerna har vidare upptagits det även enligt utskottets mening viktiga spörsmålet om anlåtande av sådan arbetskraft som nu icke är sysselsatt i yrkesverksamhet utanför hemmen men önskar erhålla arbete i förvärvslivet. Utskottet har vid årets riksdag haft att pröva denna fråga i ett vidare sammanhang. I sitt utlåtande (nr 20) över motioner om underlättande av kvinnors återinträde på arbetsmarknaden hänvisade utskottet till att arbetsmarknadsutredningen enligt sina direktiv hade att pröva de arbetsmarknadsproblem som föreligger och kan komma att uppstå beträffande den kvinnliga arbetskraften. Riksdagen beslöt att i enlighet med utskottets förslag hemställa, att motionerna och utskottsutlåtandet överlämnades till utredningen. Ovannämnda av motionärerna upptagna fråga är sålunda under prövning.

Motionärerna har vidare framfört önskemål om att hemsamaritverksam-

heten även skulle omfatta hjälp åt sådana daghemsbarn, vilka på grund av förkylning eller annan sjukdom ej kan vistas på daghem. Utskottet får hänvisa till vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört därom, att sådana åtgärder redan praktiseras på flera orter. I vissa större städer har vidare planerats utbildning av barnvårdarinnor, vilka enbart skulle ha till uppgift att tillse och vårda sjuka barn, företrädesvis i hem med förvärvsarbete mödrar. Utbildningen är ännu av ringa omfattning men en utökad verksamhet är under planering och torde nu komma i gång i flertalet län. Sådan verksamhet har dock under några år pågått vid arbetsnämnden i Stockholm. Utskottet vill i denna fråga vidare hänvisa till sitt utlåtande nr 29 till årets riksdag över motioner beträffande olika frågor rörande daghem och om åtgärder för tillsyn av sjuka barn m. m. Utskottet anslöt sig till ett av statsutskottet framställt förslag om en översyn rörande vissa spørsmål i samband med daghemsverksamheten m. m., därvid bl. a. frågan om omfattningen och inriktningen av verksamheten borde prövas.

Utskottet får sammanfattningsvis anföra, att utbildningen av hemsamariter är så stort och vittsyftande upplagd att man f. n. knappast bör räkna med möjligheten av någon ytterligare forcering av arbetet. Kurser organiseras vid yrkesskolorna där detta är möjligt med hänsyn till den övriga undervisningen och i övrigt i form av fristående kurser. Planerna för nya kurser är redan uppgjorda, och ekonomiska förutsättningar för deltagande i kurserna har skapats genom möjligheterna till ersättning för omskolning, vilken numera kan utgå även till dem som icke har tidigare utbildning. Utskottet kan med hänsyn härtill och vad ovan i övrigt anförts icke finna att skäl föreligger för tillsättande av den föreslagna utredningen.

Utskottet får sålunda hemställa,

att de likalydande motionerna I: 502 och II: 586 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 november 1962

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Carl Albert Anderson,* Nestrup, Sörilin,* Söderberg, Axel Emanuel Andersson, Olofsson, Hellebladh,* Ringaby, Tage Johansson och Schött;*

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Jacobsson i Sala, Dickson, Svensson i Kungälv, Carlsson i Huskvarna,* Lundmark, Björkänge, Haglund, Lundkvist,* Magnusson i Nennesholm, Westberg* och Edlund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.